

YÜKSEK DENETİM DÜNYASINDAN HABERLER

**ÇEVRE DENETİMİNDE
KÜRESEL GÜNDEM VE EUROSAT
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN DENETİMİ SEMİNERİ**

ÇEVRE DENETİMİNDE KÜRESEL GÜNDEM VE EUROSAI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN DENETİMİ SEMINERİ

Dr. H. Ömer KÖSE*

SUNUŞ

Yedi ayrı bölge teşkilatı, çok sayıdaki daimi çalışma grupları ve özel görevli komiteleri ile Sayıştaylar arasında küresel ölçekte kapsamlı bir ağ kurmuş olan INTOSAI, başta Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası ve IFAC olmak üzere, diğer uluslararası kuruluşlar ile geliştirdiği yakın işbirliği ile uluslararası alanda en etkin işleyen kuruluşlardan birisi haline gelmiştir. Denetim mesleğinin geliştirilmesi amacıyla araştırma ve yayınlara destek vermek, denetim standartlarının uluslararası düzeyde ve geniş bir katılımı ile oluşturulması ve güncellenmesini sağlamak, üyelerinin denetim alanındaki bilgi ve tecrübelerinin birbirleri ile paylaşılmasına aracılık yapmak, yeni fikir ve yaklaşımların tartışılmasına olanak sağlamak, INTOSAI'nın temel amaç ve faaliyetleri arasında yer almaktadır.

INTOSAI'nın ön plana çıkan temel faaliyet alanlarından birisi de, çevre denetimidir. Gerek INTOSAI Çevre Denetimi Çalışma Grubu (INTOSAI WGEA), gerekse INTOSAI'nın bölge teşkilatları bünyesinde yer alan Çevre Denetimi Çalışma Grupları, en aktif çalışma grupları arasında yer almaktadır. Bunlardan birisi olan EUROSAI (Avrupa Yüksek Denetim Kurumları Örgütü) Çevre Denetimi Çalışma Grubu, 23-24 Mart tarihlerinde Kopenhag'da gerçekleştirdiği toplantı ile, gerek INTOSAI WGEA bünyesinde hazırlanmakta olan çevre denetimi rehberleri ve 14 ülkenin katılımı ile iklim değişikliği alanında yürütülen küresel denetim çalışması, gerekse EUROSAI bünyesinde yürütülen iklim değişikliği alanındaki uluslararası denetim çalışması ve ulusal düzeydeki iklim değişikliğine ilişkin denetim çalışmaları hakkında sunumlar gerçekleştirilmiş; mevcut deneyimlerin, fırsat ve risklerin karşılıklı müzakereler aracılığıyla paylaşılması ve analiz edilmesi sağlanmıştır.

* Sayıştay Uzman Denetçisi

INTOSAI ÇEVRE DENETİMİ ÇALIŞMA GRUBUNUN ÇEVRE DENETİMİ REHBERLERİ

INTOSAI Çevre Denetimi Çalışma Grubu, çevre denetimi alanında daha önce hazırladığı ve INTOSAI Kongrelerinde onaylanmış olan 6 adet denetim rehberine, 6 adet yeni denetim rehberi eklemek için yoğun çalışmalar yürütmektedir. 2010 Kasım ayında gerçekleştirilecek olan 20. INTOSAI Kongresinde (20. INCOSAI) onaylanarak resmîyet kazanması hedeflenen yeni çevre denetimi rehberleri şunlardır:

- İklim Değişikliğinin Denetimi (Yönetimin İklim Değişikliği ile Mücadeleye İlişkin Faaliyetlerinin Denetimi)
- Sürdürülebilir Enerji Denetimi: Yüksek Denetim Kurumları için Rehber
- Madencilik Denetimi: Yüksek Denetim Kurumları için Rehber
- Ormanların Denetimi: Yüksek Denetim Kurumları için Rehber
- Sürdürülebilir Balıkçılık Yönetimi Denetimi: Yüksek Denetim Kurumları için Rehber
- Çevre Muhasebesi: Mevcut Durum ve Yüksek Denetim Kurumları için Seçenekler

EUROSAT Seminerinde bunlardan iklim değişikliği ile ilgili olan “Sürdürülebilir Enerji Denetimi” ve “İklim Değişikliğinin Denetimi” başlıklı rehberlerin taslakları hakkında sunum ve müzakereler yapılmıştır.

Hazırlanmakta olan bu rehberler, Kasım 2010’daki INTOSAI Kongresinin onayına sunulacaktır.

INTOSAI WGEA KOORDİNATÖRLÜĞÜNDE YÜRÜTÜLEN KÜRESEL ÇEVRE DENETİMİ

Seminerin ilk gününde açış ve selamlama konuşmalarından sonra, INTOSAI Çevre Denetimi Çalışma Grubunun (WGEA) koordinasyonunda yürütülen küresel denetim çalışması hakkında bir sunum yapılmıştır. Bu çalışmanın amaçları, kapsamı, metodolojisi, muhtemel bulgu ve sonuçları, denetimde alınan mesafe ve sonraki süreç hakkında bilgi ve deneyimler paylaşılmış olup, denetimin şu üç önemli amacı gerçekleştirmek için yürütüldüğü belirtilmiştir:

- Yüksek denetim kurumlarının ulusal düzeyde iklim değişikliğinin etkin denetimi konusunda teşvik edilmesi ve desteklenmesi,
- Yüksek denetim kurumlarının küresel bir problem üzerinde birlikte çalışma anlayışını geliştirmek ve kolektif gücünü ortaya çıkarmak için, iklim değişikliğinin belirlenmiş alt konuları hakkında denetim ve raporlama faaliyetlerini koordine etmek,
- Temel uluslararası kuruluşlarla stratejik ilişkiler geliştirmek.

Değişik kıtalardan 14 ülke Sayıştay (Avustralya, Avusturya, Brezilya, Kanada, Estonya, Finlandiya, Yunanistan, Endonezya, Norveç, Polonya, Slovenya, Güney Afrika, ABD ve Birleşik Krallık) ve Dünya Bankası İç Denetim Birimi tarafından gerçekleştirilen “İklim Değişikliğine İlişkin Küresel Eşgüdümlü Denetim” halen sürdürülmekte olup, denetim sonucunda hazırlanacak olan ortak rapor, Kasım 2010’da gerçekleştirilecek INTOSAI Kongresi sırasında ilgili ülke Sayıştay Başkanlarınca imzalanarak yayımlanması sağlanacaktır.

EUROSAT WGEA KOORDİNATÖRLÜĞÜNDE YÜRÜTÜLEN ULUSLARARASI ÇEVRE DENETİMİ

Seminerin gündeminde yer alan bir diğer uluslararası denetim çalışması ise, “EUROSAT İklim Değişikliği Denetimi” konulu proje idi. EUROSAT Çevre Denetimi Çalışma Grubu (EUROSAT WGEA) 2009 yılı Çalışma Programında yer alan iklim değişikliği konulu uluslararası paralel denetim projesi, Polonya Sayıştay liderliğinde 10 EUROSAT üyesi (Azerbaycan, Güney Kıbrıs, Danimarka, Estonya, İsrail, Makedonya, Polonya, Rusya, İsviçre ve Ukrayna Sayıştayları) tarafından gerçekleştirilmiştir.

Ocak 2009’da başlayan ve Aralık 2009’da ortak raporu yayımlanan bu denetimin kapsamını, iklim değişikliği ve iklim değişikliğinin etkilerinin performansının gözlenmesi, iklim değişikliğine uyum çalışmaları, sera gazı emisyonlarının ve massteme düzeylerinin değerlendirilmesi oluşturmuştur.

ÜLKE DENEYİMLERİNE İLİŞKİN SUNUMLAR

Avrupa Çevre Ajansı tarafından gerçekleştirilen iki ayrı sunumda, önce Avrupa’da iklim değişikliğinin etkileri, zararları ve uyum çabaları hakkında genel bir bilgilendirme yapılmış, ardından Avrupa Çevre Ajansının iklim değişikliğinin azaltılması alanındaki faaliyetleri tanıtılmıştır. Sonrasında

İsveç Sayıştayı tarafından, “İsveç Sayıştayının İklim Değişikliğine İlişkin Denetimlerinin Stratejik Planlaması” konusunda bir sunum gerçekleştirilmiştir.

Seminerin ülke deneyimlerine odaklanan ikinci gününde ise 3 ayrı başlık altında değişik salonlarda paralel sunumlar yapılmış ve Sayıştaylar tarafından gerçekleştirilmiş olan denetim çalışmalarından örnekler sunulmuştur.

“İklim Değişikliği Perspektifinden Enerji Sektörü Sorunlarının Denetimi” konu başlığı altındaki oturumda;

- Danimarka Sayıştayınca, “Danimarka Devlet Yönetiminde Enerji Tasarrufları Üzerine Analizler”,
- Estonya Sayıştayınca, “Enerjinin Muhafazası ve Bölgesel Isıtma Sistemleri”
- Çek Sayıştayınca, “Çek Cumhuriyetinde Yeşil Tasarruf Programının Denetimi”,
- Çek Sayıştayınca, “Sürdürülebilir Enerji Denetimi”,
- Avrupa Birliği Sayıştayınca, “Avrupa için Akıllı Enerji (Intelligent Energy)”,
- Avrupa Birliği Sayıştayınca, “Biyoenjerinin Avrupa Birliğinin İklim Değişikliği Alanındaki Çabalarına Katkısı”,
- İsveç Sayıştayınca “Enerji Performans Sertifikaları”,

başlıklı denetim raporları hakkında bilgilendirici sunumlar yapılmış; ülke deneyimlerinden çıkarılabilecek dersler ve karşılaşılabilecek güçlükler üzerinde müzakereler yürütülmüştür.

Diğer bir salonda gerçekleştirilen **“Uyum Denetimleri”** konulu oturumda ise Norveç Sayıştayı tarafından “İklim Değişikliğine Uyum Denetimlerinde Konu Seçimi ve Denetimin Planlaması” konulu bir atölye çalışması yürütülmüş olup, uygulama örnekleri olarak da;

- İngiltere (UK) Sayıştayınca, “İklim Değişikliğine Uyum”,
- Güney Kıbrıs Sayıştayınca; “Su Kaynakları Açısından Kıbrıs’ta İklim Değişikliğine Uyum”
- Norveç Sayıştayınca, “Sel Baskınları ve Toprak Kaymaları”

konulu denetim çalışmaları hakkında sunumlar gerçekleştirilmiştir.

“İklim Değişikliği ile Mücadelede Esnek Yapılar” başlıklı üçüncü paralel oturumda ise;

- Avusturya Sayıştayınca, “Avusturya’da Emisyon Ticareti” ve “Avusturya’da Ortak Uygulama ve Temiz Kalkınma Mekanizması”

- Estonya Sayıştayınca, “Devletin Sera Gazı Emisyonlarının Azaltımına İlişkin Çabaları”

- Makedonya Sayıştayınca, “İklim Değişikliğinin Denetimi”

- Danimarka Sayıştayınca, “Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Hükümlerinden Kaynaklanan Seçilmiş Görevlerin Uygulanması”

- Slovenya Sayıştayınca, “Slovenya’da İklim Değişikliğinin Önlenmesi ve Kyoto Protokolünün Uygulanması Hakkında Denetim”,

- İsveç Sayıştayınca, “İsveç’in Emisyon Haklarının Değeri Nedir?”,

- İsviçre Sayıştayınca, “İklim Değişikliğinin Denetimi”

başlıklı denetim çalışmaları ve sonuçları hakkında sunumlar yapılmıştır.

SONUÇ

EUROSAl Semineri ve seminer programında ele alınan konular, çevre denetiminin ve özellikle de iklim değişikliğine ilişkin çevre denetimlerinin gerek uluslararası, gerekse ulusal düzeyde yaygın bir ilginin konusu olduğunu göstermektedir. Önümüzdeki INTOSAl Kongresinin ana temalarından birisini de yine “çevre denetimi” oluşturmaktadır. Çevre denetimi alanındaki sözü edilen rehberlerin onaylanarak yayımlanması, uluslararası paralel denetim projelerinin yaygınlaşması ve bu alandaki bilgi ve deneyimlerin paylaşılmasına yönelik girişimlerin artması ise, çevre denetimlerinin tüm dünyada yaygınlaşmasını ve yüksek denetim kurumlarının bu yolla “daha yaşanabilir bir dünya” hedefine en yüksek katkıyı sağlamalarını mümkün kılacaktır.